

A m. kir. bányászati és erdészeti főiskolai tanácsának emlékirata a főiskola erdészeti ágazatának székhely- kérdése tárgyában.

Nagyméltóságu Miniszter Ur!

Kegyelmes Urunk!

A selmeczbányai m. kir. bányászati és erdészeti főiskola tanácsa legujabban állást foglalt és lépéseket tett a főiskola bányászati ágazatának a budapesti József-műegyetemhez való csatolása tárgyában. Ezzel kapcsolatban az erdészeti ágazat székhelykérdése is ujjalag szőnyegre került.

Az utóbbi évtizedekben az Országos Erdészeti Egyesület, mint a hazai erdészet közérdekű mozgalmainak legfőbb szerve, már több ízben fordult a nagyméltóságu földmívelésügyi kormányhoz, kérve, hogy az erdészeti főiskola székhelye Selmeczbányáról Budapestre helyeztessék át. De hasonló mozgalom indult ki több-izben, így legutóbb 1906-ban, a főiskola tanári karától is. Az erre vonatkozó emlékiratot, mint jelen felterjesztésünk kiegészítő mellékletét, idecsatolva mély tisztelettel mutatjuk be Nagyméltóságodnak.*)

A főiskola tanácsa, mielőtt ebben az ügyben újabb lépésekre határozta volna el magát, beható meggondolás tárgyává tette a következő kérdéseket:

1. Alkalmas-e Selmeczbánya a szakoktatás és az erdészeti tudományok művelése szempontjából arra, hogy továbbra is a főiskola székhelyéül szolgáljon?

2. Székhelyváltoztatás esetén kívánatos lenne-e, hogy az erdészeti főiskola teljesen különálló tanintézeté szerveztessék át, vagy pedig helyesebb lenne-e azt valamely egyetemi színvonalon álló más főiskolához csatolni?

3. Melyik város lenne az erdészeti főiskola székhelyének a legalkalmasabb?

Örvendetes jelenséggépen állapitható meg, hogy hosszabb eszmecsere után mind a három kérdésben egyetértő vélemény alakult ki, amit a tárgy kellő megértése és a megértésben rejlő igazság felismerése jelének kell tekintenünk. Éppen azért azzal a nyugodt meggyőződéssel terjesztjük emlékiratunkat Nagyméltóságod bölcs ítélete elé, hogy abban az erdészeti szakoktatás egyik hivatott

*) L. Erd. Lapok 1906. évi XII. f. 954. old.

tényezőjének, a főiskola tanári karának tárgyilagos, szilárdan megalapozott véleménye van letéve.

Abban a kérdésben, hogy Selmezbánya főiskolai székhelynek alkalmas-e, úgy az Országos Erdészeti Egyesület, mint a főiskola tanári kara is már többször tagadólag foglalt állást. Kiténik ez a csatolt 1906. évi emlékiratból is, melyben azok az okok, amelyek Selmezbányát főiskolánk továbbfejlesztésére alkalmatlanná teszik, részletesen ki vannak fejtve. Ezért, amikor mély tisztelettel hivatkozunk az említett megokolásra, itt röviden csak a következőkben foglaljuk össze jelenlegi székhelyünk közvetlen hátrányait:

1. Selmezbánya, még a hazai viszonyokhoz képest is, a kisebb vidéki városok közé tartozik. A több kilométer távolságban fekvő külutczáktól eltekintve, a tulajdonképeni városjellegű rész lakossága csak mintegy 8000—9000 főre rug. S erre a kis városra is félreismérhetetlenül rá van nyomva a hanyatlás bélyege. A hajdan virágzó bányászat ma már csak nagy veszteséggel tartható fenn s csak azért nem szüntetik meg végképen, hogy a nép az ő ősi kereseti forrását ne veszítse el egyszerre. A város jövedelme aránylag csekély, s a lakosság a pótló terheinek a fokozását nem bírja tovább. Így a város nemcsak hogy a közönség kényelmére és szellemi szórakoztatására szolgáló intézményekre nem áldozhat, hanem még megfelelő közegészségügyi berendezéseket sem létesíthet. Vízvezetékénkszolgáltatóképességeteljesen elégtelen s víze egészségtelen. Elfogadható fürdője nincs. A magánházakban is csak elvétve található fürdőszoba. Így az okszerű testápolás követelményei alig eléghetők ki. A lakásviszonyok rosszak. A hallgatóság jelentékeny része a korszerű egészségtani elveknek meg nem felelő, egészségtelen lakásban kénytelen lakni. S ezenkívül az ifjúkori betegségek ellen sincs kellőképpen megvédve. Ebben a tekintetben is teljes az elmaradottság.

2. Tudományos intézménye Selmezbányának a főiskolán kívül nincs. Az általános műveltséget előmozdító berendezések, látnivalók, könyvtárak, muzeumok, művészi és társadalmi szórakozások, melyek nagyobb városokban feltalálhatók, itt nagyrészt hiányzanak. Ezzel szemben, mint a hallgatóság kényszerű szórakozása, virágzik a korcsmai élet. A szabad órák okos kihasználása, a testet és lelket nemesítő foglalkozások és sportok ápolása városunkban sokkal

nehezebb, mint egyebütt. Már pedig belátható, hogy erdészifjúságunk, mely későbbi pályáján az ország exponáltabb vidékein többnyire kulturhivatást is teljesít, fokozott mértékben van ráutalva arra, hogy szaktudásán kívül az általános műveltség terén is bizonyos önállósággal birjon.

3. A város környéke az erdészeti szakoktatás követelményeinek sem felel meg olyan mértékben, amint az kívánatos lenne. A főiskola kisiblyei birtoka mindössze 500 kat. hold terjedelmű, s ebből csak 400 kat. hold esik az erdőre. Ez a terület igen csekély ahhoz, hogy a szakoktatás céljaira a kellő változatossággal berendezhető legyen. De különben is megnehezíti ezt az a körülmény, hogy az erdőket, a fiatalosoktól eltekintve, csaknem kizárólag bükk és gyertyán alkotja. A csemetenevelés is nehézségekbe ütközik, mert az erre egyedül alkalmas völgyfenéken állandóan a legerősebb fagyokkal kell küzdeni. Az erdőhasználat és szállítás szempontjából a kisiblyei erdő szintén alig nyújt valamit. A becslési eljárások bemutatására sincsenek alkalmas részletei. A vízhiány miatt a haltenyésztés céljainak is csak tökéletlenül felel meg. Ehhez járul még az a hátrány is, hogy Kisiblye Selmeczbányáról, az utak minősíthetetlen állapota miatt, különösen nedves időjárás esetén, csak nehezen közelíthető meg.

Hasonlóképen nehezen közelíthetők meg a félnapos kirándulásokon a városi erdők is, mert azok zöme a város fölött vonuló hegláncon túl, a Garam felé hajló völgyekben fekszik, úgy, hogy felkeresésük időrabló és fáradságos. Ugyanez mondható a város környékén fekvő kincstári erdőkről is. A távolabb fekvő, jól berendezett felvidéki erdőgazdaságokat pedig, a selmeczbányagaramberzenczei keskenyvágányú vonat használatával járó nagy idővesztés miatt, csak a többnapos kirándulások alkalmával lehet megtekinteni. Ilyenek pedig, legalább a mostani rendszer mellett, nagyobb számmal nem igen illeszthetők bele a tanulmányrendbe. Így tehát, bár Selmeczbánya erdős vidéken fekszik, a szakoktatás szempontjából, a felsorolt kedvezőtlen mellékkörülmények miatt, ez az előnye sem aknázható ki a kellő módon.

Mindezek, s a csatolt emlékiratban felsorolt egyéb okok évtizedeken át felszínen tartották a főiskola elvitelének kérdését. Ugyyszólván azóta, mióta főiskolánkon az erdészeti ágazat fennáll,

állandóan foglalkoztatta az elméket az áttetepítés eszméje. Már Wilckens és Lang, a főiskola első erdésztanárai is pálcát törtek Selmecz fölött, belátva, hogy az a város, mely csak bányászati akadémiaja révén, a pillanatnyi czélszerűség hatása alatt lett az erdészeti szakoktatás székhelyévé, ennek a feladatának állandóan nem felelhet meg. Ma már nem arról van szó, mint annakidején, hogy a főiskola bányászhallgatói Selmeczbányán melleleg bizonyos, enciklopédikus erdészeti ismereteket is szerezzenek, hanem hogy itt a hazai erdészet számára tökéletes elméleti és gyakorlati képzettséggel bíró szakemberek neveltessenek. Hiszen azóta az erdészet mint gazdaság, a közgazdaságnak fontos tényezőjévé vált, s mint tudomány, a műszaki és természettudományi alapon álló gyakorlati tudományok kifejlett, erős, megizmosodott, önálló ágává fejlődött. S hogy, mint a közgazdasági jólét egyik közérdekű tényezője, tovább is olyan mértékben fejlődhessék, amint azt a józan előre látás és a korszerű haladás érdekei megkívánják, szükséges, hogy mostani, immár meg nem felelő talajáról új, tápláló talajba és kedvezőbb környezetbe ültetessék át, ahol a továbbfejlődés feltételeit ismét megtalálhassa.

S melyek ezek a feltételek? Az egyik az, hogy a főiskola székhelye képes legyen nyújtani mindazt, ami a tanári kar és a hallgatóság látókörénck bővítését és elméleti tudásának gyarapítását előmozdithatja, a másik pedig, hogy fekvése és környezete lehetővé tegye az ifjuság gyakorlati irányu kiképzését is. Mindezekon kívül kívánatos végre alaki szempontból az is, hogy főtanintézetünk a színvonalának megfelelő czimmel ruháztassék fel, s ezáltal a főiskolák sorában elfoglalt helye kellőképen megjelöltessék.

A közelmúltban lezajlott, hasonló irányu mozgalmak folyamán több eszme vetődött fel arra nézve, milyen elvek szem előtt tartásával oldassék meg az áthelyezés kérdése. Az erdészeti egyesület 1896. évi és 1905. évi közgyűlése *önálló*, egyetemi színvonalu erdészeti főiskola felállítása mellett foglalt állást, melynek székhelye Budapest lett volna. A tanári kar 1906. évi memorandumja, bár székhelyül szintén Budapestet jelölte meg mint legalkalmasabbat, az erdészeti felsőbb szakoktatással a fővárosban létesítendő *gazdasági egyetemhez* kívánt kapcsolódni. A körülmények kellő mérlegelésével ugyanis arra a meggyőződésre jutott, hogy a gazdasági egyetem

kebelében, a többi rokon gazdasági ágazattal szoros összefüggésben az erdészeti szakoktatás is jobban megfelelhetne a hivatásának, mintha egészen külön tanintézetben belül, bizonyos mértékig elszigetelten maradna.

Az erdőmérnöki szakosztály tanári karának a felfogása ebben a tárgyban jelenleg a következő:

Az erdészeti felső szakoktatás kérdése többféle alakban is sikeresen oldható meg. Példát szolgáltatnak erre a külföldi tanintézetek. Így Münchenben, Giessenben, Tübingenben az erdészetet a *tudományegyetem* egyik fakultását képezi, sőt a magyar államon belül is látunk erre példát Zágrábban, ahol az erdészeti akadémiát szintén a tudományegyetemhez csatolták; Karlsruheban és Zürichben az erdészetet a *műegyetem* fakultásai közt szerepel. Ausztriában a bécsi Hochschule für Bodenkultur az erdészeti felső szakoktatás a mezőgazdasággal kapcsolatos. De egészen különálló erdészeti főtanintézetekkel is találkozunk. Ilyen: az eberswaldei és münden-i erdészeti akadémia Poroszországban, a tharandi Szászországban és a nancyi Franciaországban (École des Eaux et Forêts).

Ezekből a példákból nyilvánvaló, hogy merev álláspontot elfoglalni ebben a tárgyban nem lehet. De a szőnyegen fekvő kérdés elbírálásánál nem is akadémikus meghatározású általános elveknek kell vezetniök, hanem annak a józan megfontolásnak kell érvényesülni, amely a lehetőséghez való alkalmazkodásban s a hazai keretekbe való célszerű beleilleszkedésben látja a sikeres megoldás alapját.

Mindenekelőtt tisztában kell lennünk azzal, vajjon a hazai viszonyok közt célszerű-e azoknak az államoknak a példáját követni, amelyekben az erdészeti főiskolák külön, önálló tanintézetet képeznek? Ha fenntartjuk azt az óhajunkat, hogy főiskolánk *egyetemi színvonalra* emeltessék, határozott *nemmel* kell felelnünk erre a kérdésre. Meggyőződésünk, hogy a különálló erdészeti főiskola, bármilyen magas színvonalon álljon is berendezésének tökéletessége, tanári karának tudományos készsége, hallgatóinak kiváló képzettsége dolgában, sohasem fog nálunk annak a tekintélynek örvendeni, sohasem fogja a főiskolák közt azt a szerepet játszani s azt a helyet betölteni, mint az egyetem vagy műegyetem.

Ismert dolog, milyen nehezen győzhetők le a közfelfogásban élő előítéletek, még ha eredeti okaik régen megszűntek is. Tudjuk, hogy szakunk is ilyen előítéletnek a súlyát hordja, s társadalmunk legműveltebb rétegei sem értékelik az erdészetet úgy, amint azt elsőrangú közgazdaságifontosságánál, valamint tisztviselőinek képzettségénél és munkakörük tudományos és műszaki színvonalánál fogva méltán megérdemelné. Ennek az előítéletnek az oka nyilván a történelmi fejlődés körülményeiben, s az erdészeti tudománynak a többihez képest fiatal voltában, végül szakoktatásunk eddigi elszigeteltségében keresendő. Egészen mások a viszonyok Németországban, ahol az erdészetet általában tudományos, előkelő, sőt bizonyos mértékig kiváltságos pályának tekintik.

Magyarországon a főiskolák közül a tudományegyetem örvend a legnagyobb tekintélynek. Csak utána következik a műegyetem. Ennek az okát is bizonynyal a történelmi fejlődésben kell keresnünk. Mig az egyetemek multja messze századokra nyulik vissza, egyetlen műegyetemünk csak a mult század derekán kapta meg mostani rangját. Az „indzsellér mestersége“ régente messze elmaradt tekintély dolgában egyéb tudományos pályák mögött s bár a műszaki tudományok rohamosan növekvő fontossága a régi előítéletet már megtörte és a műegyetemnek előkelő helyet jelölt ki a főiskolák sorában, közéleti viszonyaink mai rendszere mellett még mindig időbe fog kerülni, amig azt a tudományegyetemmel egyenlő rangu intézménynek fogják tekinteni. S mit mondjunk ezek után a mi főiskolánkról? Igaz, hogy mint főiskola 150 éves multa tekinthet vissza s régente nagy hírnévnek örvendett, de ezt a hírnevét annak idején mint bányászati akadémia vivta ki, akkor, amikor hasonló tanintézetek Európában még nem, vagy csak kis számban léteztek. Az erdészeti jelleg a főiskola czimében csak 1846-ban jutott kifejezésre.

Hogy főiskolánkat s az erdészeti munkakört általában kevesen ismerik, annak okai közül a felsőbb erdészeti szakoktatás aránylag rövid multján kívül a következők emelhetők ki:

Főiskolánk a fő közlekedési vonalaktól félreesik s székhelye olyan kis vidéki város, melyről a nagyközönség alig vesz tudomást. S ha ismeretlen a város, ismeretlenek az intézményei is.

A nyolczvanas évek előtt rendszeres erdőgazdálkodás csak kevés helyen volt hazánkban. A tudományos erdészet érvényesü-

lésének a valóságban csekély tere volt. Az erdők legnagyobb része üzemterv nélkül kezeltetett. Az értékesítésnél többnyire az erdőben rejlő értékek gyors kizsákmányolásának az elve vezetett; a hasznos befektetésekre nem áldoztak, s a messze jövőre szóló gazdasági berendezkedést törvényes kényszer híján szintén nem szorgalmazták kellőleg. Az ilyen tudományos alap nélkül való gazdálkodás nem kívánt a kezelő személyzettől magasabb képzettséget, úgy hogy a birtokosok nagy része csak altiszti minősítéssel bíró, de azért tisztí czimmal felruházott személyekkel kezelte az erdejét, akiknek sem szakbeli, sem társadalmi műveltségük nem volt alkalmas arra, hogy az erdészeti szak tekintélyét emelje. Ki ne hallott volna a cseh jágerek korszakáról s ki ne tudná, mennyit ártottak ők nekünk azáltal, hogy szakunk színvonalának a megítélésében a nagyközönséget félrevezették?

Az 1879. évi erdőtörvény életbelépte óta a helyzet már lényegesen javult ugyan, de azért a régi előítéletet legyőzni talán sohasem sikerülhetne, ha szakunk alaki szempontból is nem kapná meg azt a rangot, amely őt belső értékénél fogva megilleti. Ez pedig úgy érhető el, ha főiskolánkat mostani, elfeledett fészkekből kiemeljük s olyan főiskolához csatoljuk, amelynek a czime már magában véve is alkalmas arra, hogy viselőjének tekintélyt kölcsönözzön és megadja neki azt az igazi súlyt, amelylyel a közművelődési intézmények mérlegén szerepelnie kell.

Az erdészet működése a dolog természeténél fogva inkább az ország lakatlanabb vidékeire terjed ki, s így eredményei jórészt nem is juthatnak a közönség tudomására. Mig a műszaki és ipari alkotások a legtöbb esetben közvetlen szemlélet tárgyát képezhetik s hasznukat az érdekeltek közvetlenül érezhetik, addig a tudományos erdőgazdálkodás egyik nagy kihatású eredménye: az a mérhetetlen közgazdasági haszon, mely az erdők fentartásának és szakszerű kezelésének a nyomában jár, a nagyközönség előtt egészen véve rejtve marad, s bár üdvös hatását mindenki, még a fátlan síkságok lakója is, öntudatlanul élvezzi, lényegéről, eredetéről, közérdekű vonatkozásairól csak a beavatottak bírnak tudomással.

Ilyen körülmények közt nem számíthatunk arra, hogy szakunk valaha olyan ismert és annyira méltatott legyen, mint a szorosan vett műszaki tudományok s azoknak almamátére, a műegyetem.

Ezért tartjuk szükségesnek, hogy színvonalunkat látható és mindenki által érthető módon megjelöljük, s főiskolai tevékenységünket a magasabb szakoktatás külső ismérveivel is felruházzuk. *Ez pedig legczélyszerűbben a tudományegyetemhez vagy a műegyetemhez való kapcsolás útján érhető el.*

Ismételjük, hogy az erdészeti szakoktatás kérdését külön, önálló főiskola keretében is megoldhatónak tartanók, de csakis a teljes érvényesülés elvének feláldozásával. Sem társadalmi, sem gazdasági, sem politikai téren nem biztosíthatnók az erdészetnek soha, vagy legalább is belátható időn belül azt a helyet, amelyet a fentebbi megoldással mindjárt elfoglalhatnánk. Már pedig erre az erdészet jól felfogott érdekében törekedni nemcsak szakbeli, de közvetve hazafias kötelességünk is! Ezért kell elejtenünk a különállás eszméjét s teljes erővel szorgalmaznunk az egyesítés keresztülvitelét.

Önállóságunkat ezért nem veszítenők el. Sőt sokkal függetlenebbek lennénk más fakultásoktól, mint jelenleg a bányászati ágazattól. Belső ügyeinket önállóan intéznők, holott például most minden, a tanács elé kerülő ügyünkben éppen úgy szavaznak a bányászati ágazat tanárai, mint mi, erdésztanárok. Az egyetem és a műegyetem különböző fakultásai egymástól teljesen függetlenek, sőt minden szak önmagában is tágabb hatáskörrel bír, mint nálunk az egész főiskola. Az az aggodalom tehát, hogy mi ott elnyomásnak lennénk kitéve, nem megokolt. Másrészt azonban rendkívül hasznos lenne úgy a tanárokra, mint a hallgatóságra nézve az a közelség, mely az erdészet és más szakok közt az érintkezést s ezzel kapcsolatban az ismeretek állandó kibővítését lehetővé tenné.

(Vége köv.)

